

ถอดบทเรียนการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนผ่านกิจกรรม 7 ฐานของโรงเรียนบ้านหินผุด

ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

จักรินทร์ หนูไร่* มาลี สบายยิ่ง

ภาควิชาสารัตถศึกษา สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90110

อีเมล : *jakarin-noouarai@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 ผ่านกิจกรรมนอกชั้นเรียนของโรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 31 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหินผุด 1 คน อาจารย์ผู้รับผิดชอบกิจกรรม 10 คน และผู้ปกครอง จำนวน 5 คน การสนทนากลุ่มกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 จำนวน 15 คน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า

ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนบ้านหินผุด ได้รับพัฒนาทักษะชีวิตผ่านกิจกรรม 7 ฐาน ได้แก่ การเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงปลาตุ๊ก การปลูกพืชสวนครัว การเพาะเห็ดนางฟ้า การปลูกไม้ผล การทำแก๊สชีวมวล และการทำปุ๋ยหมักน้ำและปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งกิจกรรมทั้ง 7 ฐาน ส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในด้านต่าง ๆ คือ การตัดสินใจอย่างรอบคอบ รู้จักการแก้ปัญหา สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างสร้างสรรค์ พร้อมสามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลระหว่างนักเรียน ครู ตระหนักรู้ในตนเอง และสามารถเข้าใจผู้อื่น กิจกรรมทั้ง 7 ฐานนี้ยังช่วยให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเกิดทักษะชีวิต สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ : การถอดบทเรียน , การพัฒนา, ทักษะชีวิต, นักเรียน

**The lesson learned from Life Skills Development of Students through Activity
7 bases of Ban Hin Put School, Thung Tam Sao Sub-district, Hat Yai District,
Songkhla Province**

Jakarin Noourai^{1*} and Malee Sabaiying²

Department of Educational Foundation, Human and Social Development, Faculty of Liberal
Arts, Prince of Songkla University, Hatyai District, Songkhla Province 90110

*E-mail: jakarin-noouarai@hotmail.com

Abstract

The objective of this study was to explore life skills development through extra curriculum activities of students at Ban Hin Put School, Thung Tam Sao Sub-district, Hat Yai district, Songkhla Province. The data of this qualitative study were collected with 31 key informants. In-depth interviews with 1 school director, 10 teachers responsible for activities and 5 parents. Focus group discussions with 15 student grade 4-5 and non-participant observations. The data were analyzed in terms of content and validated using triangulation.

The study found that life skills development among students of Ban Hin Put School through all seven bases: Laying hen raising, catfish raising, vegetable gardening, phoenix mushroom growing, fruit tree planting, biogas making, and organic liquid fertilizer and biofertilizer making, helped developing to students life skills in various aspects: careful decision, problem-solving, creative and analytical thinking, effective communication, personal relationships with fellow students and teachers, self-awareness, and understanding others. All the seven activity bases would provide students with learning processes and life skills development that would enable them to apply the body of knowledge in their everyday life efficiently.

Keywords: Lesson learned , Develop, Life skills, Student

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ ในการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 การศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและสามารถยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจ ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และมีความสอดคล้องต่อความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี (Office of the Education Council, The Ministry of Education, 2017: 1)

ความเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลก ภูมิภาค ประเทศและท้องถิ่นเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและทางการศึกษา โดยเฉพาะทางการศึกษา ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพคน ที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของแต่ละท้องถิ่นควรคำนึงถึงบริบท สภาพแวดล้อมทางสังคม เน้นการพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพครู รวมไปถึงบุคลากรทางการศึกษา เน้นพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา การจัดระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา และร่วมมือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม เป็นผลให้การพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นมาตรการหนึ่งในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้น และมีความจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการพัฒนาที่เหมาะสม (Jiradetprapai et al., 2017: 226)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้จึงมีเป้าหมายในการพัฒนาให้เป็นคนมีคุณภาพ คนไทยยุคใหม่ที่มินิสัยใฝ่เรียนรู้ ตั้งแต่ปฐมวัย สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะและมีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้ มีศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกในความเป็นไทย เป็นกำลังสำคัญที่มีคุณภาพ มีทักษะความรู้ที่จำเป็น มีสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kitwongsakorn , 2014: 1) เมื่อมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้ว ทักษะด้านอื่น ๆ ก็มีความสำคัญไม่น้อยที่จะนำไปสู่การพัฒนานักเรียนได้อย่างยั่งยืน เช่น ทักษะด้านอาชีพ ที่สถานศึกษาสามารถนำอาชีพในบริเวณชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่มาบูรณาการกันกับการทำกิจกรรม ส่งเสริมคุณภาพของนักเรียนในด้านการศึกษา ทักษะด้านอาชีพ ให้มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตต่อไป

ทักษะชีวิตเป็นอีกทักษะที่มีความจำเป็นและความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการดำเนินชีวิตในสังคมที่สลับซับซ้อนในยุคปัจจุบัน ถือเป็นทักษะที่จะช่วยสนับสนุน รวมไปถึงการช่วยลดประเด็นปัญหาสำคัญที่จะเข้ามาในชีวิตของแต่ละบุคคล นอกจากนั้นยังเป็นทักษะที่สามารถช่วยให้บุคคลสามารถปรับตนเองให้สามารถเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยในการเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านส่วนตัว ครอบครัว สังคมและกลุ่มเพื่อนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (Srichaliaw et al., 2017: 64-65)

ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีสภาพบริบทที่ล้อมรอบไปด้วยธรรมชาติ มีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม โดยตำบลทุ่งตำเสา มีโรงเรียนที่ทำ

กิจกรรมทางด้านการพัฒนาทักษะชีวิตที่นำเอาบริบทของตำบลทุ่งตำเสา มาเชื่อมโยงและจัดเป็นฐานกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีความน่าสนใจและมีความโดดเด่น คือ โรงเรียนบ้านหินผุด โรงเรียนมีกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้และส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งทางโรงเรียนได้รับรางวัลสถานศึกษาพอเพียง ปีการศึกษา 2555 และได้รับรางวัลสถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ปีการศึกษา 2559 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจถอดบทเรียนการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-5 ผ่านกิจกรรมนอกชั้นเรียนของโรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยแบ่งเป็น 7 ฐาน ได้แก่ ฐานการเลี้ยงไก่ไข่ ฐานการเลี้ยงปลาดุก ฐานการปลูกพืชผักสวนครัว ฐานการเพาะเห็ดนางฟ้า ฐานการปลูกไม้ผล ฐานการทำแก๊สชีวมวล และฐานการทำปุ๋ยหมักน้ำและปุ๋ยชีวภาพ แล้วนำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา มาเป็นแนวทางให้โรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทพื้นที่ใกล้เคียงกัน ได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อถอดบทเรียนการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 ผ่านกิจกรรมนอกชั้นเรียนของโรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยเพื่อถอดบทเรียนนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหินผุด จำนวน 1 คน อาจารย์ผู้รับผิดชอบกิจกรรม จำนวน 10 คน ผู้ปกครอง จำนวน 5 คน นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 5 จำนวน 15 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 31 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหินผุด ถามเกี่ยวข้องกับแนวทางและนโยบายในการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน อาจารย์ผู้รับผิดชอบกิจกรรม ถามเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมและผลของการดำเนินกิจกรรม ผู้ปกครอง ถามเกี่ยวข้องกับการติดตามผลของนักเรียนที่นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 ถามเกี่ยวข้องกับผลที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตกิจกรรมของนักเรียนที่ได้ปฏิบัติในแต่ละฐานกิจกรรม ทั้ง 7 ฐาน ทั้งนี้หลังจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลในเดือนตุลาคม 2560 ถึง เดือนพฤษภาคม 2561 รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 8 เดือน

3. วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกต มาทำการวิเคราะห์จำแนกหมวดหมู่ ตีความ สร้างข้อสรุป โดยเลือกวิธีการ

นำเสนอเชิงพรรณนาและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ การตรวจสอบด้านเวลา ถามคำถามผู้ให้ข้อมูล ประเด็นเดียวกันแต่ต่างเวลา เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้รับเหมือนเดิมหรือไม่ การตรวจสอบด้านสถานที่ ถามคำถามผู้ให้ข้อมูลเดียวกันแต่ต่างสถานที่ เพื่อตรวจสอบข้อมูลว่ามีความสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ หรือไม่ และการตรวจสอบด้านบุคคล ถามคำถามประเด็นเดียวกันแต่บุคคลผู้ให้ข้อมูลแตกต่างกัน เพื่อตรวจสอบข้อมูล ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

ผลการวิจัย

กิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

โรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะตระหนักรู้ในตน และทักษะการเข้าใจผู้อื่น โดยโรงเรียนกำหนดกิจกรรมฐานที่มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชน ประกอบไปด้วย 7 ฐาน ได้แก่ ฐานการเลี้ยงไก่ไข่ ฐานการเลี้ยงปลาตุ๊ก ฐานการปลูกพืชผักสวนครัว ฐานการเพาะเห็ดนางฟ้า ฐานการปลูกไม้ผล ฐานการทำแก๊สชีวมวล และฐานการทำปุ๋ยหมักน้ำและปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการทำกิจกรรมทั้ง 7 ฐาน นอกจากจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ แล้ว ยังมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะทางด้านอาชีพขึ้นอีกด้วย ซึ่งสามารถนำทักษะที่ได้ไปประกอบอาชีพในอนาคต โดยกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมจะแบ่งนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 ละครึ่งจำนวน 7 กลุ่ม กลุ่มละ 12-15 คน โดยจะมีการหมุนเวียนเปลี่ยนฐานกิจกรรมในทุก ๆ เดือน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ครบทุกกิจกรรม ใช้ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 1 ปี ซึ่งกิจกรรมทั้ง 7 ฐาน จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 กิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5

ทักษะชีวิต	การเลี้ยงไก่ไข่	การเลี้ยงปลาตุ๊ก	ปลูกพืชผักสวนครัว	การเพาะเห็ดนางฟ้า
การตัดสินใจ	นักเรียนและครูร่วมกันตัดสินใจเลือกพันธุ์ไก่ไข่ และการแบ่งหน้าที่ดูแลไก่ไข่อย่างเป็นระเบียบแบบแผนตามความเหมาะสม	นักเรียนตัดสินใจเลือกพันธุ์ปลาตุ๊กที่ถูกต้อง เพราะเลี้ยงง่ายโตเร็ว เหมาะสมกับสถานที่	หลังจากประเมินทางเลือกของผักแต่ละชนิด นักเรียนจึงตัดสินใจเลือกผักบุ้ง และ ผัก กาด เพราะเหมาะสมกับพื้นที่	ตัดสินใจร่วมกันในการเลือกเพาะเห็ดนางฟ้า ภูฐาน เพราะเป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง
การแก้ปัญหา	นักเรียนแก้ปัญหากลิ่นมูลไก่ในโรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่ โดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพในการกำจัดกลิ่น	น้ำในบ่อเลี้ยงปลาตุ๊กเน่าเสีย แก้ปัญหาโดยใช้ น้ำอีเอ็มใส่ในบ่อ เพื่อจัดการกับน้ำเสีย	นักเรียนแก้ปัญหาการกำจัดศัตรูพืช ใช้จอบถาง และใส่ปุ๋ยให้เหมาะสมกับพืชผักสวนครัว	นักเรียนแก้ปัญหาเชื้อเห็ดเป็นหมัน โดยการรดน้ำเพื่อเพิ่มความชื้นอย่างเหมาะสม

ทักษะชีวิต	การเลี้ยงไก่ไข่	การเลี้ยงปลาดุก	ปลูกพืชผักสวนครัว	การเพาะเห็ดนางฟ้า
การคิดสร้างสรรค์	นักเรียนเสนอทางเลือกโดยนำมูลไก่ ไปเป็นส่วนผสมในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อ	นักเรียนนำความรู้การเลี้ยงปลาดุกไปใช้ที่บ้าน เปลี่ยนจากเลี้ยงในบ่อซีเมนต์ เป็นบ่อดินขุดขึ้นเอง เพื่อลดค่าใช้จ่าย	นักเรียนเสนอแนวทางกำจัดวัชพืชและแมลง ใช้วิธีการถอนและการใช้วัสดุเพื่อปกคลุมผิวดิน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับดิน	นักเรียนร่วมคิดโดยเสนอให้นำเชื้อเห็ดที่เป็น หนั น ไปใช้ประโยชน์ใน การเป็นส่วนผสมของปุ๋ย
การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ในการนำไข่ไก่ไปใช้ประโยชน์ โดยการนำไปทำอาหารกลางวันและจำหน่าย	นักเรียนแสดงความคิดเห็นแบ่งหน้าที่ในฐานะได้แก่ การแบ่งเวรประจำวันในการดูแลบ่อเลี้ยงปลาดุก	นักเรียนแสดงความต้องการในการเพิ่มความรู้ โดยสอบถามปราชญ์ชาวบ้าน ในการปลูกพืชผักสวนครัวที่ดี	นักเรียนเจรจาต่อรองในการเลือกพันธุ์เห็ดนางฟ้าภูฐานที่มีความเหมาะสมและเติบโตได้ง่าย
สัมพันธภาพระหว่างบุคคล	นักเรียนและครูร่วมกันสร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนเพิ่มมากขึ้น	นักเรียนทำความสะอาดบ่อปลาดุกด้วยกัน ช่วยเหลือกันและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี ส่งผลให้งานออกมามี	การจัดทำแปลงพืชผักสวนครัว ได้รับความร่วมมือจาก ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี	นักเรียนร่วมกันจัดสถานที่ที่ใช้ในการเพาะเห็ดนางฟ้า ส่งเสริมสามัคคีในการทำงานเพิ่มมากขึ้น
ตระหนักรู้ในตน	นักเรียนแบ่งหน้าที่การเลี้ยงไก่ไข่ ตามความถนัดของแต่ละคน เช่น นักเรียนถนัดการให้อาหารไก่ นักเรียนอีกส่วนถนัดการเก็บไข่ไก่	นักเรียนสามารถเข้าใจถึงความต้องการในการทำงานตามความถนัด เช่น นักเรียนถนัดทำความสะอาดบ่อปลาดุก ก็จะรับหน้าที่นั้น	นักเรียนรู้ถึงข้อดีของตัวเองในการปลูกพืชผักสวนครัวเช่น ถัดในการกำจัดวัชพืช ส่วนอีกกลุ่มถนัดการพรวนดินและการให้ปุ๋ย	นักเรียนเข้าใจความถนัดของตนเองในการเพาะเห็ดนางฟ้า เช่น นักเรียนถนัดในการเพาะเชื้อเห็ด ก็จะเป็นผู้นำตักน้ำนั้น
การเข้าใจผู้อื่น	นักเรียนยอมรับเพื่อนที่มีความถนัดที่แตกต่างกัน เช่น นักเรียนถนัดการเก็บไข่ไก่ แต่เพื่อนอีกคนไม่ถนัด จึงเกิดการช่วยเหลือกันโดยการสอนเพื่อน ให้คำแนะนำ	นักเรียนผู้ขายเข้าใจความแตกต่างทางเพศ โดยให้การช่วยเหลือเพื่อนผู้หญิงในการทำ ความสะอาดบ่อเลี้ยงปลาดุก	นักเรียนเข้าใจถึงความเหมือนระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ที่ถนัดการปลูกพืชผักสวนครัว เช่นเดียวกัน ส่งเสริมการยอมรับในตัวเพื่อนมากขึ้น	นักเรียนยอมรับในความแตกต่างของเพื่อน เช่น นักเรียนถนัดการเพาะเชื้อเห็ด แต่เพื่อนอีกกลุ่มหนึ่งไม่ถนัด จึงช่วยเหลือโดยให้ทำหน้าที่อื่น

ตารางที่ 1 (ต่อ) กิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5

ทักษะชีวิต	การปลูกไม้ผล	การทำแก๊สชีวมวล	ปุ๋ยหมักน้ำและปุ๋ยชีวภาพ
การตัดสินใจ	ตัดสินใจร่วมกันในการเลือกปลูกกล้วยและมะละกอ เพราะมีความเหมาะสมกับ	ตัดสินใจร่วมกันในการเลือกส่วนผสมที่หาได้ในท้องถิ่น โดยการหาสิ่งปฏิกูลภายในโรงเรียน	นักเรียนตัดสินใจเลือกส่วนผสม และอุปกรณ์ในการทำปุ๋ยหมักน้ำและปุ๋ยชีวภาพ ได้แก่ เศษพืชผัก ผลไม้ หรือ

ทักษะชีวิต	การปลูกไม้ผล	การทำแก๊สชีวมวล	ปัญหามักน้ำและปัญหิวภาพ
	สถานที่ที่ใช้ในการปลูก และ สามารถเจริญเติบโตได้ดี	และชุมชนอย่างเหมาะสม ได้แก่ เศษอาหาร มูลสัตว์	เศษอาหารที่ยังไม่บูดเน่า ซึ่งส่วนผสม ต้องมีความถูกต้อง
การแก้ปัญหา	นักเรียนสามารถแก้ไข ปัญหาอาการใบหงิก ใบด่าง ในมะละกอ โดยใช้เกลือ นำมาโรยรอบ ๆ โคนต้น มะละกอที่เป็นโรค	นักเรียนแก้ไขปัญหามักน้ำแก๊สชีว มวล โดยลดค่าขนาดใหญ่เกิดชำรุด เสียหาย จากการบุกรุกของสัตว์ ต่าง ๆ แก้ไขโดยการสร้างรั้ว ป้องกันการบุกรุก	นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหามักน้ำและปัญหิวภาพ ที่มีความชื้น น้อยเกินไป แก้ไขปัญหาโดยให้น้ำเพื่อ เพิ่มความชื้นให้เหมาะสมต่อปัญหิวภาพ
การคิด สร้างสรรค์	นักเรียนนำเอาผลผลิตจาก ฐานอื่น มาใช้ประโยชน์ โดย การนำปัญหิวภาพ มาใส่ใน บริเวณการปลูกไม้ผล เพื่อ ช่วยปรับสภาพดินให้ร่วนซุย	นักเรียนเสนอทางเลือกในการ ป้องกันการบุกรุกของสัตว์ ต่าง ๆ รอบฐานแก๊สชีวมวล โดยแบ่ง หน้าที่ในการดูแลในแต่ละวัน เพื่อ ป้องกันปัญหานี้	นักเรียนร่วมกันคิดและเสนอทางเลือก ในการนำเศษมูลวัว ที่ผ่านการทำแก๊ส ชีวมวลเสร็จสิ้นแล้ว ไปใช้ประโยชน์ สามารถนำไปทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพได้
การสื่อสาร อย่างมี ประสิทธิภาพ	นักเรียนแสดงความคิดเห็น ในการแบ่งหน้าที่ในการปลูก ไม้ผลตามความเหมาะสม ได้แก่ การแบ่งหน้าที่ในการ ดูแลสถานที่ปลูกต้นไม้ แบ่ง หน้าที่ในการเก็บผลผลิต	นักเรียนมีการตั้งเตือนเพื่อนร่วม กลุ่มด้วยกันในการทำแก๊สชีวมวล ที่ผิดขั้นตอน เพื่อป้องกันความ เสี่ยงที่จะทำให้ออกแก๊สชีวมวล เสื่อมสภาพได้	นักเรียนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ใน การนำปุ๋ยหมักน้ำและปัญหิวภาพไปใช้ ประโยชน์กิจกรรมฐานต่าง ๆ เช่น นำ ปุ๋ยไปใช้ในการปลูกพืชผักสวนครัว และนำไปใช้ในการดักกลิ่นในโรงเรือน เลี้ยงไก่ไข่
สัมพันธภาพ ระหว่างบุคคล	นักเรียนสามารถดำเนินการ ปลูกไม้ผลร่วมกันได้อย่าง ปราศจากปัญหาระหว่างกัน อีก ทั้ง ยัง ส่ง เส ริ ม ความสัมพันธ์ที่ดีและมีความ สามัคคีในการทำงาน	การจัดสถานที่ใช้ในการทำแก๊ส ชีวมวล ต้องใช้การมีส่วนร่วมของ นักเรียน และครู ในการจัดทำ จำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี ยิ่งขึ้น	นักเรียนเกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง กันในการทำปุ๋ยหมักน้ำและปัญหิวภาพ ระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ส่งเสริม ความสัมพันธ์ ส่งผลให้เกิดความ สามัคคีในการทำงาน
ตระหนักรู้ ในตน	นักเรียนเข้าใจความถนัด ของตนเองในการปลูกไม้ผล เพราะมีประสบการณ์ที่ทำ สวนกับครอบครัว มีความ ถนัดในการปลูกมะละกอ จึง เป็นแกนนำเพื่อนในฐาน	นักเรียนเข้าใจถึงความถนัดของ ตัวเองและรู้ข้อดีในการทำแก๊สชีว มวล เช่น นักเรียนกลุ่มหนึ่งมีความ ถนัดด้านการจัดเตรียมส่วนผสม ส่วนอีกกลุ่มถนัดการดูแลบ่อแก๊ส ชีวมวล	นักเรียนสามารถแบ่งหน้าที่ในการทำ ปุ๋ยหมักน้ำและปัญหิวภาพได้อย่างลงตัว ตามความถนัดของแต่ละคน เช่น นักเรียนกลุ่มหนึ่งถนัดการเตรียม ส่วนผสม อีกส่วนหนึ่งถนัดการทำปุ๋ย ชีวภาพ
การเข้าใจ ผู้อื่น	นักเรียนเข้าใจความเหมือน ระหว่างเพื่อนด้วยกัน ที่มี ประสบการณ์ในการปลูกไม้ ผลที่เหมือนกัน ส่งเสริมการ ยอมรับความสามารถ และ ร่วมกันทำงานได้อย่างดี	นักเรียนยอมรับความแตกต่างของ เพื่อนที่มีประสบการณ์การทำแก๊ส ชีวมวลที่น้อยกว่า จึงการช่วยเหลือ เพื่อน ๆ โดยแนะนำขั้นตอนการ ทำแก๊สชีวมวลให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น	การทำปุ๋ยหมักน้ำและปัญหิวภาพ จะมีนักเรียนชั้น ป.4 และ ป.5 ร่วมกัน ซึ่งนักเรียนยอมรับในความแตกต่าง ของระดับการศึกษา ส่งผลให้การทำ ปุ๋ยหมักน้ำและปัญหิวภาพเป็นไปใน แนวทางที่ดี ไม่มีปัญหา

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงผลของการดำเนินกิจกรรมการเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงปลา การปลูกพืชผักสวนครัวและการเพาะเห็ดนางฟ้า เป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียน สามารถพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อนักเรียนมีการฝึกคิดและปฏิบัติอยู่เรื่อย ๆ จะยิ่งทำให้นักเรียนเข้าใจถึงทักษะชีวิตต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยจะยกตัวอย่างผลที่เกิดจากการทำกิจกรรมแล้ว ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต ในด้านทักษะการตัดสินใจ ด้านทักษะการแก้ปัญหา ด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ และด้านทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ด้านทักษะการตัดสินใจ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนสามารถตัดสินใจโดยการคำนึงถึงความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ โดยจะต้องตัดสินใจอย่างเป็นระเบียบแบบแผน มีการประเมินทางเลือกในแต่ละฐาน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้แต่ละฐานได้อย่างปลอดภัย ดังภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงสถานที่ของฐานการเลี้ยงปลาที่นักเรียนได้ร่วมกันจัดทำขึ้นมา ซึ่งนักเรียนสามารถร่วมกันตัดสินใจ โดยใช้ประสบการณ์ของแต่ละคนที่มีความรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งนักเรียนจะประเมินทางเลือกในการเลือกปลาว่าสายพันธุ์ไหนเหมาะสม คำนึงถึงปลาสายพันธุ์ที่เลี้ยงง่าย เติบโตเร็ว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี ดังคำสัมภาษณ์ของนักเรียนที่ว่า

“... ครูให้พวกเราตัดสินใจว่าจะเลี้ยงปลาสายพันธุ์อะไรในการเลี้ยง มีเพื่อนหลายคนก็กลับบ้านไปถามพ่อ แม่ ช่วยกันคิด ที่บ้านผมก็เลี้ยงปลาดุก พ่อบอกว่าปลาดุกพันธุ์บิ๊กอูย ผมก็เลยนำมาบอกครูว่าปลาดุกบิ๊กอูยนี้มันเลี้ยงง่าย มันโตเร็ว แล้วปลามันก็ตัวโต ครูก็ให้ไปคุยกับเพื่อน พวกผมก็เลยตัดสินใจเลือกสายพันธุ์ปลาดุกบิ๊กอูยนี้แหละในการเลี้ยง ...”

(บุญยาศิต เศษะระนำ สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 1 ฐานเลี้ยงปลาดุก

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561

ด้านทักษะแก้ปัญหา สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาได้ดีและสามารถบูรณาการผลผลิตจากฐานอื่น ๆ มาใช้ประโยชน์ได้อย่างดีและมีคุณภาพ สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างเป็นระบบ ดังภาพที่ 2 แสดงให้เห็นถึงสถานที่ของฐานการเลี้ยงไก่ไข่ ซึ่งระยะแรกมีกลิ่นมูลไก่ที่ส่งกลิ่นเหม็นมาก นักเรียนแก้ปัญหาโดยการบูรณาการนำปุ๋ยหมักชีวภาพมาราดในคอก เพื่อระงับกลิ่นเหม็น ดังคำสัมภาษณ์ของนักเรียนที่ว่า

“... โรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่แรก ๆ เหม็นมูลไก่มาก ขนาดเดินผ่านไกล ๆ ก็ยังเหม็น พวกผมกับเพื่อน ก็เลยลองไปปรึกษาครูว่าทำอย่างไรถึงจะทำให้กลิ่นในโรงเรือนมันหายเหม็น เพื่อนอีกกลุ่มหนึ่งที่ฐานปุ๋ยหมักชีวภาพ เขาทำปุ๋ยหมักชีวภาพเสร็จพอดี ก็แนะนำมาว่าให้ใช้ปุ๋ยนี้ดู โดยราดไปที่บริเวณโรงเรือนเลี้ยงไก่ดู ปรากฏว่าไม่มีกลิ่นเหม็นก็หายไป ...”

(อนุรักษ์ ศรีสุวรรณ สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 2 โรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561

ด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความคิดที่ไม่ได้ยึดติดกับกรอบ ซึ่งเป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้สามารถค้นหาทางเลือกต่าง ๆ มาปรับใช้ได้ทั้งในโรงเรียนและบ้านของนักเรียนเอง เช่น ฐานการเลี้ยงปลาตก นักเรียนได้นำเอาความรู้การเลี้ยงปลาตกไปใช้ประยุกต์ที่ใช้ที่บ้าน โดยต้องการเลี้ยงปลาตกที่บ้าน แต่ไม่มีบ่อซีเมนต์ที่มีราคาสูง ก็เลยบอกผู้ปกครองให้ช่วยขุดบ่อดินเพื่อทดแทนบ่อซีเมนต์ ลดค่าใช้จ่าย ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ปกครองที่ว่า

“... ลูกพี่หลบบ้าน มาถึงก็มาบอกว่าอยากเลี้ยงปลาตก เพราะว่าเห็นที่โรงเรียนเลี้ยงแล้วได้ปลาตัวใหญ่ แต่ลูกบอกว่ามันต้องใช้บ่อซีเมนต์แต่มันแพงมาก ลูกก็เลยขอให้พี่ช่วยขุดเป็นบ่อดินเล็ก ๆ แล้วเอาผ้าใบ

คลุมพื้น พี่ก็สนับสนุนลูกนะ ก็เลยช่วยกันขุดกันทั้งบ้าน สนุกดี หลังจากนั้นก็ไปซื้อลูกปลาตุ้มมาใส่ในบ่อดิน ตอนนี้นำปลาก็โตขึ้นเรื่อย ๆ ...”

(อาสิด เศรษฐะนำ สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

ด้านทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนสามารถสื่อสาร แสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ของกิจกรรมนั้นได้ดี โดยการพูดคุยกันของเรียนนอกจากจะแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมกันแล้ว ก็มีการตักเตือนเพื่อน ๆ ในการ ทำกิจกรรมฐาน เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการทำกิจกรรม เช่น ฐานการเลี้ยงไก่ไข่ นักเรียนได้ร่วมกันเสนอ ความคิดเห็น พูดคุยแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ในประเด็นของการนำไก่ไข่ไปใช้ประโยชน์ ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ นักเรียนสามารถเสนอได้ ดังคำสัมภาษณ์ของนักเรียนที่ว่า

“... พอเลี้ยงไก่ไปได้สักพัก ไก่ก็ฟักออกมา ครูเลยให้พวกเราคุยกันว่าจะนำไข่ไก่ที่ได้ไปทำอะไรได้บ้างที่มีประโยชน์ ผมเสนอว่าอยากให้นำไปทำอาหารกลางวัน ทำไข่ต้ม ไข่ดาวกินกัน ส่วนเพื่อนอีกกลุ่มอยากนำไปขายแถวบ้าน เพื่อเพิ่มรายได้ แล้วก็ยังมีเพื่อนอีกคนอยากนำไข่ไก่นี้ไปให้เพื่อนที่มีความลำบากที่บ้านเขา ...”

(ศิวกร บัวนัย สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2561)

จากตารางที่ 1 (ต่อ) แสดงให้เห็นถึงผลของการทำกิจกรรมฐานการปลูกไม้ผล การทำแก๊สชีวมวล และการทำปุ๋ยหมักน้ำและปุ๋ยชีวภาพ ที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิตที่ดีขึ้น ในแต่ละฐานกิจกรรมนักเรียนสามารถใช้ความคิด ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับมาจากการถ่ายทอดความรู้จากครู ผู้ปกครองหรือแม้แต่การค้นคว้าหาความรู้จากสื่ออินเทอร์เน็ต โดยจะยกตัวอย่างผลที่เกิดจากการทำกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิต ในด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ด้านทักษะการตระหนักรู้ในตน และด้านทักษะการเข้าใจผู้อื่น และสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ด้านทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนนักเรียนร่วมกันได้เป็นอย่างดี การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันที่ดีระหว่างกัน โดยปราศจากปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนและครูด้วยกัน และนำไปสู่การมีความสามัคคีในการทำงาน ดังภาพที่ 3 แสดงให้เห็นถึงสถานที่ของฐานการทำแก๊สชีวมวล ต้องใช้การมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูในการจัดสถานที่ในการทำแก๊สชีวมวล เพื่อให้สถานที่พร้อมต่อการทำกิจกรรม ซึ่งในระหว่างการจัดสถานที่ มีการพูดคุยกัน สร้างความสนุกสนาน ก็ยิ่งจะทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้นต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ของครูที่ว่า

“... ฐานแก๊สชีวมวล ครูและนักเรียนก็ต้องร่วมกันจัดสถานที่ค่ะ เพราะสถานที่ใช้ในการทำแก๊สชีวมวลต้องมีการเตรียมสถานที่ให้ดี นักเรียนช่วยกันขุดดินเพื่อให้สามารถใส่ถุงดำที่ทำแก๊สชีวมวลได้ มีบางกลุ่มก็ไปถอนหญ้า เก็บขยะ ปรับปรุงสภาพสถานที่ แรก ๆ เข้าใจว่านักเรียนจะต้องเหนื่อยแน่ และอาจจะรู้สึกเบื่อ ๆ

แต่ไม่ใช่อย่างที่คิด นักเรียนสนุกกันมาก แต่ละคนตั้งใจทำงานได้ดี พูดคุยช่วยเหลืองานกัน กล้าพูดคุยกับครู มั่นใจเลยทำให้ครูกับนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น สนุกกันมากขึ้น งานก็เลยออกมาดี ... ”

(สมร ธรรมโชติ สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 3 ฐานการทำแก๊สชีวมวล

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561

ด้านทักษะการตระหนักรู้ในตน สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนสามารถเข้าใจถึงความถนัดของตัวเองในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละฐานกิจกรรม รู้ถึงข้อดีข้อเสียของตนเอง ซึ่งการที่นักเรียนสามารถเข้าใจตนเองนั้น จะยิ่งช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น เพราะนักเรียนบางคนมีประสบการณ์มาจากผู้ปกครองก็จะนำมาช่วยสอนเพื่อน ๆ ให้ทำกิจกรรมนั้นได้อย่างถูกต้อง เช่น ฐานกิจกรรมการปลูกไม้ผล จะมีนักเรียนที่มีความเข้าใจถึงความถนัดของตัวเอง มีประสบการณ์ในการปลูกไม้ผลที่ได้รับการเรียนรู้มากจากผู้ปกครอง นักเรียนคนนั้นก็จะกลายเป็นแกนนำเพื่อน ๆ ในการดำเนินกิจกรรม ดังคำสัมภาษณ์ของนักเรียนที่ว่า

“... พ่อผมรู้ว่ามีการปลูกไม้ผล ผมดีใจมาก เพราะผมถนัดการปลูกไม้ผล พ่อผมทำสวนแถวบ้านครับ ปลูกผลไม้ต่าง ๆ ไร่เยอะแยะ ผมก็เลยไปช่วยพ่อปลูกผลไม้ในสวน ทำไปเรื่อย ๆ ถึงแม้อากาศจะร้อน แต่ก็สนุกดีครับ เข้าไปช่วยพ่อจนปลูกเป็น ครูเลยผมให้ผมเป็นหัวหน้าฐานนี้ คอยสอนเพื่อน ๆ ให้ปลูกเป็น ... ”

(อำพล สุวรรณ สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2561)

ด้านทักษะการเข้าใจผู้อื่น สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถเข้าใจถึงความแตกต่างของเพื่อน แต่ละคนที่มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมที่มีความหลากหลาย นักเรียนสามารถยอมรับบุคคลอื่นที่มีความแตกต่างและมีการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีความถนัดในกิจกรรมที่น้อยกว่า ดังภาพที่ 4 แสดงให้เห็นถึงสถานที่ของฐานการปลูกไม้ผล โดยจะแบ่งกลุ่มละ 12-15 คน จะมีนักเรียนชั้น ป.4 และ ป.5 มาทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งแต่ละคนมีความยอมรับในความแตกต่างของเพื่อน ๆ และน้อง ๆ ดังคำสัมภาษณ์ของนักเรียนที่ว่า

“... ครูแบ่งกลุ่มแต่ละฐาน 12-15 คน โดยคณะนักเรียน ป.4-ป.5 ผมเรียนอยู่ ป.5 ก็มีน้อง ๆ ป.4 มาทำกิจกรรมร่วมกับผม ผมมีความถนัดในการปลูกไม้ผล ก็จะต้องไปช่วยสอน ช่วยเหลือเพื่อน มีน้องผู้หญิง ป.4 เขาปลูกไม่เป็นเลย ครูเลยให้ผมไปสอนน้องเขา จนตอนนี้พี่เขาก็ปลูกเองได้แล้ว ใครที่ปลูกไม่เป็นผมก็จะเข้าไปช่วยนะ ... ”

(อำพล สุวรรณ สัมภาษณ์, 16 กุมภาพันธ์ 2561)

ภาพที่ 4 ฐานการปลูกไม้ผล

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561

สรุปได้ว่ากิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนบ้านหินผุด ทั้ง 7 ฐาน ล้วนเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักเรียน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการทำกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ อีกทั้งยังนำความรู้จากภูมิปัญญาในชุมชน ปรชาญชาวบ้านและผู้ปกครองที่มีประสบการณ์ในกิจกรรมแต่ละฐาน มาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผลจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนบ้านหินผุด สะท้อนให้ว่านักเรียนสามารถตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนได้อย่างเหมาะสมและรอบคอบ รู้จักการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในฐานอย่างมีระบบ สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างสร้างสรรค์ พร้อมสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพกับครูและเพื่อนนักเรียนด้วยกัน มีสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในขณะทำกิจกรรม โดยปราศจากปัญหา ตระหนักรู้ในความถนัดของ

ตนเอง เพื่อที่จะสามารถดำเนินกิจกรรมฐานได้อย่างมีคุณภาพ และสามารถเข้าใจผู้อื่นที่มีความหลากหลายทางความถนัดในแต่ละฐานและพร้อมช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนที่ด้อยกว่า ส่งผลให้นักเรียนสามารถเข้าใจถึงความสำคัญของทักษะชีวิตด้านต่าง ๆ ได้ลองฝึกและปฏิบัติจริงในกิจกรรม พร้อมนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไป

ทั้งนี้จากการศึกษาโดยวิธีสามเส้าในประเด็นด้านต่างเวลา ต่างสถานที่ และต่างบุคคล ประเด็นด้านเวลา ช่วงการเก็บข้อมูลทั้งในช่วงเช้าและช่วงเย็น พบว่าผลการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันไม่พบความแตกต่าง ถึงแม้จะมีความแตกต่างด้านเวลาก็ตาม ประเด็นด้านสถานที่ ทั้งที่เก็บข้อมูลในโรงเรียนและเก็บข้อมูลในชุมชนทุ่งตำเสา พบว่าผลการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันไม่พบความแตกต่างและประเด็นด้านบุคคล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู นักเรียนและผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับนักเรียนโดยนักเรียนนำความรู้จากโรงเรียนมาประยุกต์ใช้ที่บ้าน แสดงให้เห็นถึงความสามารถของนักเรียนที่ได้นำเอาความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมทั้ง 7 ฐาน มาประยุกต์ใช้ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพนั่นเอง

อภิปรายผล

กิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 โรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนบ้านหินผุดดำเนินการขึ้นเพื่อต้องการที่จะพัฒนานักเรียนในด้านทักษะชีวิต โดยกิจกรรมมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนทุ่งตำเสา ทั้ง 7 ฐาน ทางโรงเรียนได้จัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ขึ้นมา เช่น การนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากฐานการเลี้ยงปลาตุ๊ก ไปปรับประยุกต์ใช้ที่บ้าน จากที่ต้องเลี้ยงปลาตุ๊กด้วยบ่อซีเมนต์ นักเรียนสามารถใช้ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยเปลี่ยนจากการใช้บ่อซีเมนต์เป็นบ่อดินที่ขุดขึ้นมาเอง อีกทั้งยังสามารถเพิ่มมูลค่าทางความรู้ สามารถนำความรู้ได้รับนั้นไปต่อยอดในด้านอาชีพพร้อมกับผู้ปกครองได้แก่ การนำความรู้ในฐานการเพาะเห็ดนางฟ้าไปประยุกต์ใช้ที่บ้าน โดยการเพาะเห็ดนางฟ้า ผ่านการบ่มเพาะจนสามารถเติบโตและนำไปจำหน่ายได้ เพิ่มรายได้เข้าสู่ครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่านอกจากจะส่งเสริมทักษะชีวิตแล้ว ยังส่งเสริมทักษะอาชีพด้วย ผลที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การเกิดทักษะชีวิตที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับ Duangwiset & Sitthisomboon (2017: 80) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนแบบเน้นประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า การเรียนรู้สิ่งใหม่นั้นขึ้นอยู่กับความรู้เก่าเดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยการจัดการเรียนรู้นั้นมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยจะนำไปสู่การเกิดทักษะชีวิตให้มีประสิทธิภาพและมีศักยภาพ

การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนบ้านหินผุด ก่อให้เกิดทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะการตระหนักรู้ในตน และทักษะการเข้าใจผู้อื่น โดยทักษะชีวิตดังกล่าวมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากกิจกรรมฐาน ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรม

ฐานแก๊สชีวมวล ต้องอาศัยทักษะต่าง ๆ ในการปฏิบัติ และเข้าใจขั้นตอนในการทำอย่างรอบคอบ เพราะถ้ามีการดำเนินกิจกรรมที่ผิดขั้นตอนก็จะทำให้ส่วนผสมนั้นผิดพลาด เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งนี้ จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงชีวิตของนักเรียนเอง หากเกิดปัญหานักเรียนก็สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ สอดคล้องกับ Usoh et al. (2013: 76) ที่ศึกษารูปแบบกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต 4H สำหรับเยาวชนในชุมชนเขตเมืองกรณีศึกษาเทศบาลนครยะลา พบว่า การสร้างกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต สำหรับเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน กำหนดการสร้างทักษะชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ ทักษะชีวิตด้านผู้นำ ทักษะชีวิตด้านความร่วมมือ ทักษะชีวิตด้านสุขภาพ และทักษะชีวิตด้านจิตใจ โดยเริ่มต้นจากการสร้างกลุ่มเยาวชนทั่วไปให้เป็นผู้นำเยาวชนสามารถให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในสังคมได้ รวมทั้งเยาวชนมีสุขภาพแข็งแรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา ความเป็นผู้นำ สามารถให้ความร่วมมือกันในสังคม รวมทั้งมีสุขภาพและสุขภาวะที่ดี ทั้งกาย จิตใจ สังคมและปัญญา รวมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม

การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนต่อนักเรียนด้วยกันแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนก็เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตขึ้นมา โดยมีการเรียนรู้แบบพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งเกิดขึ้นจากการสอน การดูแล การแนะนำและการเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักเรียนได้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับ Suwannoo & Sintana (2018: 167) ที่ศึกษาการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการวิจัยของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน พบว่า บรรยากาศในการเรียนรู้มีลักษณะแบบพึ่งพาอาศัยกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับอาจารย์ ผู้สอน ผู้เรียนยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น เช่นเดียวกันกับ Bussabokkaew et al. (2018: 8) ที่ศึกษาการเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมโครงงานและทักษะชีวิตของเด็กมัธยมศึกษาตอนปลาย :กรณีศึกษาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ พบว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดทักษะชีวิตแก่นักเรียน โดยสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนนั้น สามารถเกิดขึ้นได้หลากหลายรูปแบบ สำหรับการสร้างสัมพันธภาพของครูที่ใช้นักเรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แห่งนั้นนั้นถูกส่งผ่านวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสอน การดูแล การกระทำเพื่อเป็นแบบอย่าง การหาแบบอย่างที่ดีเพื่อเป็นตัวอย่าง ให้ความรักความเมตตา อบรม สั่งสอน แนะนำ ให้ความสำคัญกับเด็ก และการสร้างสัมพันธภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ และมีจิตสาธารณะที่ดี อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่าการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ถือเป็นการพัฒนานักเรียนที่มีความสำคัญ ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียน สามารถพัฒนาทักษะชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากจะมีการติดตามผลการพัฒนานักเรียนในโรงเรียนแล้ว ได้มีการติดตามผลของนักเรียนในการนำไปประยุกต์ใช้ที่บ้าน นักเรียนได้นำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับไปเพื่อสานต่อกิจกรรมในบริเวณบ้านตามที่ตัวเองถนัด และนักเรียนบางส่วนก็มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานความถูกต้อง อีกทั้งนักเรียนยังสามารถเพิ่มมูลค่าความสามารถที่ได้รับจากการเรียนรู้ตามฐานกิจกรรม นำความรู้ที่ได้ไปเพิ่มคุณค่าของผลผลิตต่าง ๆ ให้สามารถนำไปจำหน่ายภายในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้กลับสู่นักเรียน ซึ่งผลจากการดำเนิน

กิจกรรมส่งผลให้นักเรียนมีทักษะชีวิตที่ดีขึ้นในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะการตระหนักรู้ในตน และทักษะการเข้าใจผู้อื่น การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตในครั้งนี้ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาทักษะชีวิต ส่งผลให้นักเรียนได้เติบโตเป็นกำลังหลักของประเทศ มีความรู้ความเข้าใจนำไปสู่การเป็นนักเรียนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตในอนาคตต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนผลการเรียนดีเด่นเข้าศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2560 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ข้อเสนอแนะ

กิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนของโรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ควรเพิ่มรูปแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลายมากขึ้น เพราะนักเรียนแต่ละคนมีความรู้ และความสามารถ ที่มีความแตกต่างกัน การจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย จะยิ่งช่วยให้นักเรียนสามารถแสดงศักยภาพออกมาได้ตามความสามารถของนักเรียน และความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ต่อยอดงานวิจัยให้ทั่วถึงทุกโรงเรียนในชุมชน เพื่อก่อประโยชน์ให้กับสถานศึกษา นักเรียน และชุมชนมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- Bussabokkaew, N., Jiawiwatkul, A., Kleepong, N. & Yossatorn, D. (2018). kan rianru doi chat kitchakam khong ngan lae thaksa chiwit khong dek matthayommasuksa ton plai : korani suksa rongrian suksa songkhro [Project-Based Learning and Life Skills of High School Students: A Case Study of a Welfare Education School]. *Kasem Bundit Journal*, 19(1), 1-13.
- Duangwiset, B. & Sitthisomboon, M. (2017). kanphatthana rupbaep kanson baep nen prasopkan phua songsoem thaksa chiwit samrap naksuksa khru mahawithayalai ratchaphat [The Development an Instructional Model by Using Experiential Learning Enhancing Life Skills for Student Teachers in Rajabhat University]. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)*, 23(1), 67-84.
- Jiradetprapai, S., Borisuth, C., Suksawat, P., Hongwachin, Y. & Ruangsing, S. (2017). kanphatthana khunnaphap kansuksa thi sotkhlong kap thongthin phak tawan ok [The Education

- Quality Development which is Congruent with The Localities of The Eastern Part]. *VRU Research and Development Journal Humanities and Social Science*, 12(2), 221-234.
- Kitwongsakorn, R. (2014). kansuksa phonlaka raphat na chiwit khong nakrian chan prathomsuksa pi thi hok rongrian bang chak (komon prasœet ‘ uthit) nakngan khet phasi charœen Krung Thep Maha Nakhon [A study on the Results of Life Skills Development of Prathom 6 Students at Bangjak (Komalprasertuthit) School, Phasichareon Distric]t. (Master’s Thesis). Bangkok, Srinakharinwirot University.
- Office of the Education Council, The Ministry of Education.(2017). *phœnkan suksa hæng chat Pho.So. songphanharoijhoksip songphanharoichetsipkao [The National Scheme of Education B.E. 2560-2579 (2017-2036)]*. Bangkok: Prikwarn Graphic. (in Thai)
- Srichaliaw, T., Jomhongbhibhat, B. & Gumjudpai, S. (2017). kanphatthana thaksa chiwit khong nakrian chan prathomsuksa pi thi si - hok doi chai kanwichai patibatkan bæp mi suan ruam [Life Skills Deverlopment for Prathomsukka 4-6 Students Using Participatory Action Research]. *Journal of graduate studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 11(2), 61-74.
- Suwanno, P. & Sintana , S. (2018). kansuksa phon samrit thangkan rian læ thaksa kanwichai khong naksuksa chan pi thi si mahawitthayalai ratchaphat ya la [The Study of Learning Achievement and Research Skills of the Fourth Year Students at Yala Rajabhat University with a Learning and Teaching Focused on Research-Based Learning]. *Journal of Yala Rajabhat University*, 13(1), 161-169.
- Usoh, S., Titirawiwong, S. & Chonpracha, S. (2013). rupbæp kitchakam phatthana thaksa chiwit si H samrap yaowachon nai chumchon khet muang kořani suksa thetsaban nakhon ya la [Model of Activity for Life Skills 4H Development of the Youthin Urban Community: Case Study of Yala Municipality]. *AL-NUR Journal of Graduate School, Fatoni University*, 8(15), 65-79. (in Thai)

บุคลากรกรม

สมร ธรรมโชติ (ผู้ให้สัมภาษณ์). จักรินทร์ หนูอุไร (ผู้สัมภาษณ์). ที่โรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561

มูญายิด เศษระนำ (ผู้ให้สัมภาษณ์). จักรินทร์ หนูอุไร (ผู้สัมภาษณ์). ที่โรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561

อนุรักษ์ ศรีสุวรรณ (ผู้ให้สัมภาษณ์). จักรินทร์ หนูอุไร (ผู้สัมภาษณ์). ที่โรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561

ศิวกร บัวนัย (ผู้ให้สัมภาษณ์). จักรินทร์ หนูอุไร (ผู้สัมภาษณ์). ที่โรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561

อำพล สุวรรณ (ผู้ให้สัมภาษณ์). จักรินทร์ หนูอุไร (ผู้สัมภาษณ์). ที่โรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561

อาสิด เศษระนำ (ผู้ให้สัมภาษณ์). จักรินทร์ หนูอุไร (ผู้สัมภาษณ์). ที่โรงเรียนบ้านหินผุด ตำบลทุ่งตำเสา
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561